

Asia: VN/21641/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Ks. tilauskoulutusta koskeva kohta

Lausunnonantajan näkemykset koskien hakemuksen käsittelymaksun palauttamista

-

Lausunnonantajan näkemykset tilauskoulutuksen muutoksista

Hallituksen esitysluonnos tilauskoulutuslakia koskevista muutoksista

Hallituksen esitysluonnoksessa tuodaan painokkaasti esiin, että nykyisen tilauskoulutuslain alla toteutettuihin koulutuksiin on liittynyt epäkohtia muun muassa opiskelijoiden oikeusturvan toteutumisen kannalta. Näiden esiin tuominen ja ratkaisujen, joilla vastaavat ongelmat estetään jatkossa, arvioiminen onkin ensiarvoisen tärkeää.

Kuitenkin hallituksen esityksessä on arvioitu yksipuolisesti pelkästään nykyisen tilauskoulutuskentän haasteita, eikä edes pyritty arvioimaan esimerkiksi viime vuosien tilauskoulutusryhmissä mukana olleiden opiskelijoiden kokemuksia tilauskoulutuksen onnistumisesta, heidän nykyistä työllisyystilannettaan ja / tai sopeutumistaan Suomen yhteiskuntaan ja työelämäkenttään. On harmillista, että tilauskoulutusten yksittäiset ongelmat, kuten esitysluonnoksessa mainittu Kenian tapaus, on jättänyt varjoonsa erinomaisesti onnistuneet tilauskoulutukset, jossa korkeakoulut ovat saaneet tilauskoulutusmaksut sovitun maksuaikataulun mukaisesti, opiskelijat ovat edenneet menestyksekkäästi opinnoissaan, valmistuneet suunnitellussa aikataulussa ja saaneet opintojen jälkeen työpaikat Suomesta.

Hallituksen esityksen perustelut tilaajayhteisön rajaamiselle on esitetty hyvin suppeasti ja esityksessä todetaankin yksikantaan ettei yleinen intressi kuten työvoiman saaminen työvoimapula-aloille, ole tilauskoulutuslain mukainen hyväksyttävä intressi, avaamatta lainkaan syitä ajatuksen taustalla. Yleisen edun – Suomen koulutusviennin kasvamisen ja työvoiman houkuttelemisen työvoimapula-aloille – tulisi nimenomaisesti olla myös tarkastelun kohteena opiskelijoiden oikeusturvan rinnalla, kun harkinnassa on lainsäädäntötason muutokset.

Voimassa oleva tilauskoulutuslaki mahdollistaa koulutuksen tarjoamisen valmiille ulkomaalaisille osaajille, joita Suomi tarvitsee nykyisessä osaajapulassa, ja jotka nykyisin mahdollistaman tilauskoulutuksen avulla pystyvät muun muassa tekemään suomalaisessa korkeakoulussa yhden - kahden vuoden mittaisen top- up tutkinnon, joka pätevöittää heidät toimimaan Suomessa työelämässä. Tilauskoulutus tarjoaa mahdollisuuden lisäkoulutukseen erilaisille ryhmille, kuten valmiille ICT osaajille tai sairaanhoitajille, jotka saavat tilauskoulutuksen kautta tarvittavan lisäosaamisen työskentelyyn Suomessa.

Hallituksen esityksessä tilauskoulutuksia on kritisoitu yhtäältä opiskelijoiden oikeusturvalla ja toisaalta sillä että ns. väliyhtiön käyttö vesittäisi jollain tapaa tilauskoulutuksen lain mukaisen tarkoituksen ja täyttäisi nykyisen lain pääsykoevaatimusten kiertämistarkoituksen. Sitä, miksi näin on, ei ole tarkemmin avattu hallituksen esitysluonnoksessa.

Kokemuksemme mukaan viime vuosina välittäjäyritysten kautta järjestettyjen tilauskoulutusten tarkoitus on ollut nimenomaisesti palvella mm. työvoimapulasta kärsivien terveydenalan toimijoiden rekryointitarpeita, ja koulutusten kautta on saatu osaavaa ja motivoitua työvoimaa Suomeen. Tilauskoulutuksia ei ole järjestetty pääsykoevaatimuksen kiertämistarkoituksessa, vaan kohdistetusti tietyille ryhmälle EU:n ulkopuolelta tulevia opiskelijoita tarkoituksena saada heille tilauskoulutusopintojen kautta tarvittavat tiedot ja valmiudet Suomessa työskentelemiseksi. Vaikka suorana tilaajana ei ole toiminut työnantajaorganisaatio, on tilauskoulutusryhmä muodostunut opiskelijoista, joilla on toisiaan vastaava koulutustausta ja samat puutteet ja tarpeet lisäkoulutukselle Suomessa toimimiseksi. Kyseisillä tilauskoulutuksilla ei ole näin ollen pyritty kiertämään korkeakoulujen pääsykoevaatimusta, sillä tilauskoulutus on räätälöity opiskelijaryhmän tarpeita vastaavaksi eikä se sellaisenaan vastaa korkeakoulujen valmiita, olemassa olevia tutkinto-opintoja.

Hallituksen esitysluonnoksessa on esitetty tilauskoulutuksiin osallistuvien opiskelijoiden vaihtoehtoiseksi poluksi osallistua korkeakoulujen normaaliin opiskelijavalintaan. Esityksessä ei kuitenkaan huomioida lainkaan sitä, että tilauskoulutuksella tilatut opintokokonaisuudet voivat poiketa huomattavastikin korkeakoulun muutoin tarjoamista tutkinto-opinnoista eikä normaalin opiskelijavalinnan kautta pysty tällöin hakeutumaan tilauskoulutusta vastaavaan koulutukseen. On tärkeää, että vastaavasti kuin nykyisen lainsäädännön mukaan, korkeakoulut ja yritykset voivat itsenäisesti päättää tilauskoulutuksen järjestämisestä ja myynnistä. Tämä mahdollistaa koulutuksen räätälöinnin tilaajan tarpeiden taikka tilauskoulutusryhmän mukaisesti, mikä voi olla vaikeaa uusien hallituksen esitysluonnoksessa hahmoteltujen rajoitusten myötä.

Esitysluonnoksessa on todettu, että kaavaillun lakimuutoksen voimaan astuttua tilaajana voisi toimia esimerkiksi terveydenhoitopiiri. Tämän osalta ei ole kuitenkaan lainkaan tarkasteltu taikka arvioitu sitä, missä määrin esimerkiksi terveydenhoitopiirit (nyk. hyvinvointialueet) ovat valmiita investoimaan tilauskoulutuksiin ja kantamaan riskin siitä, että opiskelijan esimerkiksi jättäytyessä pois koulutuksesta kesken opinto-ohjelman, jää taloudellinen tappio tilauskoulutuksen kustannuksista terveydenhoitopiirin kustannettavaksi.

Hallituksen esityksessä jää edelleen epäselväksi millä osuudella tilaajan tulee rahoittaa tilauskoulutus ja minkä suuruisia taikka tyyppisiä maksuja opiskelijoilta voidaan periä. Yksityisten yritysten taikka julkisten toimijoiden rahoittaessa tilauskoulutuksen, on olemassa riski siitä, että opiskelija ottaa vastaan maksuttoman koulutuksen ja tämän jälkeen vie osaamisensa muualle. Asiassa tulisikin selvittää ovatko yksityiset ja julkiset työnantajatahot valmiita investoimaan tilauskoulutuksiin sekä kantamaan edellä kuvatun riskin. Hallituksen esityksessä ei ole myöskään lainkaan perusteltu sitä, minkä vuoksi juuri tilauskoulutuksen yhteydessä koulutuksen tulisi olla opiskelijoille maksuton, kun esityksessä muutoin pyritään lukuvuosimaksujen kasvattamiseen.

Esitysluonnoksessa on tilauskoulutusta koskevan muutoksen osalta ainoastaan todettu, että opiskelijan oikeusturva parantuu. Esityksessä ei ole kuitenkaan millään tavoin arvioitu kuinka suunnitellut muutokset tulevat vaikuttamaan toteutuneiden tilauskoulutusten määriin. Viime vuosien tilauskoulutuksista merkittävä osa on järjestetty ns. välittäjäyhtiöiden kautta. Jos nämä tilauskoulutukset jäävät toteutumatta, on kaavailluilla muutoksilla tosiasiasa myös ulkomaalaisten opiskelijoiden Suomeen opiskeluun pääsyä rajoittavia vaikutuksia, joita ei ole huomioitu esitysluonnoksessa. Myöskään taloudellisia vaikutuksia tilauskoulutuksia järjestävälle korkeakouluille ei ole esityksessä arvioitu. Tilauskoulutusten taloudelliset vaikutukset ovat olleet merkittäviä korkeakouluille ja tilauskoulutuksessa käytetty rahoitusmalli on ollut lähtökohtaisesti toimiva.

Kuten yllä on todettu, esitysluonnoksessa on tuotu esiin ongelmia tilauskoulutuksen järjestämiseen liittyen, mutta ei toisaalta lainkaan selvitetty tilauskoulutusten onnistumisia. Hallituksen esityksen tarkoituksena on arvioida suunnitellun lakimuutoksen seurauksia kokonaisuutena. Tällä hetkellä valmistelu on tehty puutteellisesti, sillä esitysluonnoksessa on arvioitu ainoastaan nykyisen tilanteen havainnoituja ongelmakohtia ja näitäkin suhteellisen pintapuolisesti.

Sen sijaan, että tilauskoulutus kiellettäisiin nykymuotoisena, tulisi ensin harkita muita keinoja puuttua haasteisiin, joita liittyy aina kansainvälisten opiskelijoiden opiskelijarekrytointiin, kuten lisätä valvontaa, antaa korkeakouluille lisää työkaluja sopimusten hallintaan ja luoda paremmat puitteet tilaajien toiminnan valvonnalle.

Epäkohtiin tulisikin nähdäksemme puuttua ensisijaisesti tilauskoulutuskentässä toimivien yritysten laadunvalvonnalla sekä yhtenäisten kriteerien asettamisella, joilla varmistetaan toimijoiden vastuullisuus ja opiskelijoiden oikeusturvan toteutuminen. Hallituksen esitysluonnoksessa kaavaillut

muutokset opiskelijoiden tiedottamisesta heille kuuluvien oikeuksien osalta ovat myös toimenä oikeasuuntaiset. Lopuksi ennen lainsäädäntötason muutosten tekemistä, olisi suositeltavaa arvioida tarkasti esitettyjen muutosten vaikutukset myös muun muassa korkeakoulujen toimintaan, koulutuksen laatuun ja kansainväliseen kilpailukykyyn.

Helsingissä 29.1.2024

Edunation Oy

Lausunnonantajan näkemykset koskien lukuvuosimaksujen korottamista

-

Lausunnonantajan näkemykset lukuvuosimaksujen kiertämisen ehkäisemistä koskevasta muutoksesta

-

Lausunnonantajan näkemykset tiedonsaantioikeuden lisäämisestä

-

Lång Rosa

Lieke Attorneys - Lausunnonantajana on Edunation Oy, asiamiehenään asianajaja Rosa Lång / Lieke Asianajotoimisto Oy